

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 348

Parasjat Mattot-Masei

28 Tamoez 5770
9/10 juli 2010

Parasjat Mattot-Masei (Bamidbar 30:2-36:13)

Mosjé leert de regels en beperkingen die gelden voor een eed en voor geloften — met name ook de rol die een echtgenoot en vader speelt bij het in stand houden of annuleren van een gelofte. *Bnei Jisraël* voert oorlog tegen *Midjan*. Zij doden de vijf Midjanitische koningen, al de mannen, en *Bil'am*. Mosjé is verontwaardigd dat er vrouwen zijn gevangen genomen, want zij waren juist de aanleiding voor het immorele gedrag van het Joodse Volk. Hij vermaant de officieren. De oorlogsbuit wordt geteld en verdeeld. De bevelvoerende officieren rapporteren aan Mosjé dat er niet één slachtoffer onder Israël was. Zij brengen een offer, dat door Mosjé en Elazar wordt aangenomen en in de *Ohel Mo'ed* (de Tent der Samenkomst) geplaatst. De stammen van Gad en Reoeveen, die grote kudden vee bezitten, verzoeken Mosjé te mogen achterblijven op de oostelijke Jordaan-oever, zodat zij het Land Israël niet binnen hoeven te gaan. Zij leggen uit dat het land ten oosten van de Jordaan bij uitstek geschikt is als grasland voor hun kudden. Mosjé's aanvankelijke reactie hierop is dat het de rest van de Israëlieten zal ontmoedigen, en dat het lijkt op de zonde van de spionnen. Zij verzekeren Mosjé dat zij eerst zullen helpen het Land Israël te veroveren, en pas daarna zullen zij terug gaan naar hun huizen op de oostelijke Jordaan-oever. Mosjé staat het verzoek toe, op voorwaarde dat zij zich aan hun afspraak houden. De Tora noemt vervolgens alle 42 plaatsen op waar de *Bnei Jisraël* hun kampement hebben opgeslagen gedurende hun 40 jarige rondzwerving sedert de Uittocht tot de oversteek van de rivier de Jordaan naar *Erets Jisraël*. Hasjem beveelt de Israëlieten de Kana'anieten uit *Erets Jisraël* te verdrijven en al hun monumenten van afgoederij te vernietigen. De Israëlieten worden gewaarschuwd dat wanneer zij niet het land volledig van Kana'anieten zuiveren, de achterblijvers daarvan zullen worden „tot doornen in jullie ogen en tot distels in jullie zijden.” De grenzen van het Land Israël worden vast gesteld, en de stammen worden opgedragen 48 steden te reserveren voor de Leviëten, die geen normaal aandeel krijgen in de verdeling van het Land. Vluchtsteden worden vastgesteld: iemand die een ander onopzettelijk dood mag daarheen vluchten. De dochters van Tslafchad huwen leden van hun eigen stam, zodat hun erfenis binnen hun eigen stam blijft. Zo eindigt het boek Bamidbar/Nummeri, het vierde boek van de Tora.

De Haftara voor Parasjat Matot-Masei

Jirmijahoe (Jeremia) 2:4-28; 3:4; 4:1-2

Samenvatting (2:4-13) Jeremia begint de haftara van deze week met Israel te vertellen dat zij Hasjem hebben verlaten. De profeet vraagt innaam van Hasjem: „Wat voor slechts hebben jullie voorouders in Mij gezien, dat zij Mij verlaten hebben?” Het Joodse volk zei niet: „Waar is Hasjem, die ons uit Egypte heeft gevoerd en ons veilig door de woestijn heeft geleid, naar een vruchtbaar land dat al het voedsel en al de welvaart produceerde dat wij nodig hadden?” De Kohaniem zeiden niet: „Waar is jullie G-d?” De Profeten profeteerden via de Ba'al (een Kenaitische afgod) valse informatie. Hasjem vraagt: „Wat gebeurt er hier? Heeft dan iedereen onze overeenkomst vergeten?” Hasjem vervolgt dan en zegt: „Kijk eens om je heen, heeft ooit een volk een levende G-d voor een valse G-d ingewisseld?” Jeremia waarschuwt de Israëlieten dat zij twee grote zonden tegen Hasjem begaan hebben. Ten eerste hebben zij Hem verlaten en ten tweede aanbidden zij afgoden. Jeremia waarschuwt de Joden dat zij zwaar gestraft zullen worden. (2:14-19) Hij zegt dat het hun eigen fout is dat zij gestraft worden. In plaats van dat jullie op Hasjem vertrouwden, vertrouwen jullie op de Egyptenaren en Syriërs voor hulp. Jullie zult nog verbaast staan, wanneer die niet komen om jullie te helpen als je hen nodig hebt. Jullie zullen worden gestraft voor jullie zondige ontrouw. (2:19-28) Israël, jullie hebben mij verteld dat jullie trouw zouden zijn, maar dat zijn jullie niet. Jullie aanbidden de afgod Molech in de Hinnom-vallei, aan wie jullie kinderen offeren. Hasjem zegt: „Houdt op met om jullie heen te zoeken naar bondgenoten om jullie te redden.” Jeremia waarschuwt het huis van Israël, hun koningen, hun prinses, priesters en profeten, dat zij beschaamd zullen zijn als een dief die gepakt wordt. Ze praten tegen de houten afgodsbeelden alsof die hen kunnen horen, en ze praten tegen stenen alsof die hen geboren hebben doen worden, maar Mij keren ze de nek toe. Maar in hun uur van nood komen zij bij Mij en zeggen: „Redt ons.” (3:1-4) Waar is dan de afgod die je voor jezelf gemaakt hebt? Laat hem dan nu komen en je redden in tijd van nood! Als altijd eindigt de Haftara met een paar gelukkige woorden. (4:1) Hasjem antwoordt: „Wanneer jullie, Israël, tot Mij terugkeert, en jullie afschuwelijke gewoonten verlaten, en niet wankelt, wanneer jullie zweren: „Zo waar Hasjem leeft,” in waarheid, recht en gerechtigheid, dan zullen de volkeren zich met Hem zegenen en zich op Hem beroemen.

Het verband met de parasja van de week

Deze Haftara is de tweede van de drie Haftaratot voor *Tisja Be'Av* – de negende Av, de drie kwellingen. We lezen deze Haftara omdat het vertelt over de rampen die Jeremia voorspelt, welke het Joodse volk zullen treffen, met name de verwoesting van Jeruzalem en de Heilige Tempel ten gevolge van de zonden van Israël.

Inzicht in Parasjat Mattot

„En Mosjé sprak tot de hoofden van de stammen... ‘Wanneer een man een gelofte doet... alles wat uit zijn mond komt, daaraan moet hij zich houden’” (Bamidbar 30:2-3).

Mosjé onderwees *alle* wetten eerst aan de stamhoofden en pas daarna aan de rest van het volk. En waarom wordt dit hier zo expliciet vermeld in verband met beloften en eden?

Een kandidaat die voor een (politieke) functie gekozen wil worden, doet vaak schitterende beloften. En wanneer hij eenmaal gekozen is, zal hij zijn kiezers uitleggen hoe hij zich aan zijn beloften gehouden heeft. Maar zodra die kiezers uit het gezicht zijn, probeert hij zo snel mogelijk zijn beloften te vergeten. Daarom waarschuwde Mosjé speciaal de stamhoofden dat hun plechtige beloften serieus beschouwd moeten worden. Een man mag zijn woorden geen geweld aan doen, maar „alles wat uit zijn mond komt, daaraan moet hij zich houden.”

(Chatam Sofer)

* * *

וַיִּדְבֹּר יְדֹדָאֵל מֹשֶׁה לְאָמֹר: נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר הָאֵסֵף אֶל עַמִּיךָ:

En Hasjem sprak tegen Mosjé als volgt: Neem wraak op de Midjanieten voor de Israëlieten, daarna zul je verzameld worden tot je volk.

(Bamidbar 31:1-2)

Daarna [אחר] zul je verzameld worden tot je volk – Zo wordt het overal vertaald (zie o.a. de vertalingen van A.S. Onderwijzer, J. Dasberg, J. Vredenburg, e.a.). Echter het woord אחר – *achar* – betekent ‘nadat’, dus er staat letterlijk: „nadat je zult verzameld worden tot je volk. Dat wil zeggen, nadat je gestorven bent. Hoe kon Mosjé wraak nemen *na* zijn dood?

Bil’am adviseerde Balak om het Joodse volk te verleiden tot immoreel gedrag. De Midjanieten nodigden daarop het volk uit tot een „offerfeest voor hun goden en het volk at en zij wierpen zich neer voor hun goden” (Bamidbar 25:2). Het Joodse volk begon de afgod Ba’al Pe’or te aanbidden en Zimri, de zoon van Saloe, de vorst van de stam Sjim’on had gemeenschap met een Midjanitische vrouw, Kozbi, de dochter van Tsoer. Hasjem werd woedend en gaf Mosjé opdracht wraak te nemen op de Midjanieten. Mosjé begroef daarop de afgod in de grond.

Volgens de Gemara (Sota 14a) werd Mosjé tegenover Beet Pe’or begraven, ten einde vergiffenis te verkrijgen voor de zonde van Pe’or. *Tosafot* schrijft in de naam van de Midrasj dat ieder jaar op de dag dat de Joden zondigden met de dochters van Midjan, de afgod omhoog komt uit zijn graf om de Joden aan te klagen voor hun zonde. Maar zodra hij het graf van Mosjé ziet, zinkt hij weer terug in de diepte, waar Mosjé hem begraven heeft.

Dus Hasjem vertelde Mosjé: „Niet alleen zul je wraak nemen op de Midjanieten gedurende je leven, maar ook *achar téaseef el amècha* – zelfs *na* je dood, als je tot je volk verzameld bent – dan zal je nog steeds doorgaan iedere aanval van hen op het Joodse volk te verhinderen.”

(Jalkoet Sofer)

* * *

Een andere verklaring: Dit vers heeft het over twee soorten van wraak op de Midjanieten. De eerste was tijdens Mosjé’s leven en de tweede daarna. Betreffende de eerste wraak vertelde Hasjem aan Mosjé om voor de Israëlieten wraak te nemen op de Midjanieten. Aan deze oorlog nam Mosjé niet deel, maar hij stelde Pinchas aan als aanvoeder van de strijd. Volgens *Midrasj Rabba* (22:4) was dit omdat hij in zijn jongere jaren een toevlucht had gevonden in Midjan, toen hij op de vlucht was voor Par’o van Egypte, en het zou niet netjes zijn geweest als hij nu zelf het land, dat hem een schuilplaats had geboden, rechtstreeks zou schaden.

„Echter,” zo zei Hasjem, „*achar téaseef el amècha* – nadat je deze wereld fysiek hebt verlaten” zal er opnieuw een gelegenheid zijn om wraak te nemen op de Midjanieten, namelijk in de dagen van de Sjoftiem (zie Sjoftiem [Richteren] hoofdstuk 7). Tegen die tijd zul je gereïncarneerd worden als Gidon en door middel van hem zal *jij* de oorlog tegen Midjan voeren.”

Het is interessant dat de Talmoed (Rosj Hasjana 25b) Gidon met Mosjé vergelijkt: „Jeroeba’al [dat is Gidon] in zijn generatie is als Mosjé in zijn generatie.”

(R. Sjimsjon uit Ostrapoli zt’l)

MISJNA VAN DE WEEK

DEMAI – HOOFDSTUK VIER

Misjna 4:4

מִי שֶׁקָרָא שֵׁם לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וְלִמְעֵשֶׂר עֲנִי שֶׁל וְדַאי, לֹא יִטְלֵם בַּשַּׁבָּת. וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עֲנִי לְמוֹדִים לְאָכֵל אֶצְלוֹ, יָבוֹאוּ וַיֹּאכְלוּ, וּבְלֶבֶד שְׂיֻדֵיֵעָם:

Als iemand [op vrijdag¹] *troemat ma'aser* van *demai* benoemd heeft², of *ma'aser ani* van *demai*, dan mag hij die niet opnemen³ op Sjabbat. Wanneer een *kohen* of arme gewend is bij hem te eten, dan mogen zij komen eten, mits hij hen informeert.

Aantekeningen bij Misjna 4:3

1. *Tosefot Jom Tov*.

2. **Als iemand *troemat ma'aser* van *demai* benoemd heeft:** D.w.z. als hij gezegd heeft: „Deze hoop van het product die in het noorden of zuiden ligt, zal *troemat ma'aser* enz. zijn, die ik verplicht ben,” maar hij heeft het niet afgescheiden]. *Troemat ma'aser* van *demai* neemt de *Jisraël* van de *demai*, benoemt hij en geeft hij aan de *kohen* en de *ma'aser* neemt hij voor zichzelf, maar *troemat ma'aser* van *wadai* [zeker niet verdiend] benoemt de *Jisraël* niet, maar hij geeft de *ma'aser* aan de Levi en de Levi scheidt de *troemat ma'aser* af en geeft die aan de *kohen* (RAV).

3. **Dan mag hij die niet opnemen:** D.w.z. hij mag ze niet afscheiden en het aan een priester geven of aan een arme in zijn *chatseer* of *mawoi*, want het is verboden geschenken te geven [ook] aan *kohaniem* en armen op Sjabbat. Maar aan diegenen die bij hem leren, dat wil zeggen, die gewend zijn om aan zijn tafel mee te eten, is het toegestaan, op voorwaarde dat zij weten dat het *troemat ma'aseer* of *ma'aser ani* is [dat wil zeggen dat zij hun eigen voedsel eten]. Want wanneer zij dat niet weten, zullen zij denken dat zij van hem eten krijgen, terwijl hij [de gastheer] zijn gasten *troema* en *ma'aser* te eten geeft, en dat is verboden [dat wil zeggen: het is oneerlijk. En ook moet de *kohen* weten dat hij *troema* eet, want dat moet hij eten in reinheid] (RAV).

Misjna 4:5

הָאוֹמֵר לְמִי שֶׁאִינוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, קַח לִי מִמֵּי שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמֵּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר, אִינוּ נֶאֱמָן. מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, הָרִי זֶה נֶאֱמָן. הֲלֵךְ לְקַח מִכֶּנֶסוֹ, וְאָמַר לוֹ לֹא מִצָּאֲתוֹ וְלִקְחָתִי לָךְ מֵאַחַר שֶׁהוּא נֶאֱמָן, אִינוּ נֶאֱמָן:

Als men tegen iemand, die ten aanzien van *ma'serot* niet te vertrouwen is, zegt: „Koop voor mij¹ van iemand die betrouwbaar is² en [of] van iemand die vertient³,” dan wordt hij niet vertrouwd⁴. [Wanneer men tegen hem zegt: „Koop het] van die-en-die persoon,” dan wordt hij geloofd⁵. Wanneer hij⁶ naar hem⁷ toe ging om het te kopen, en hij zei tegen hem⁸: „Ik heb hem niet gevonden, maar ik heb van iemand anders gekocht, die betrouwbaar is,” dan wordt hij niet geloofd⁹.

Aantekeningen bij Misjna 4:5

1. Koop voor mij producten.

2. Iemand die betrouwbaar is met betrekking tot *ma'aserot* en die zelf niet inkoop van een *am-haärets*.

3. Iemand die wel inkoop van een *am-haärtes*, maar die het vervolgens zelf vertient.

4. **Dan wordt hij niet vertrouwd** – [Hij wordt niet vertrouwd dat hij van een betrouwbaar persoon gekocht heeft want hij is zelf onbetrouwbaar] want als zou blijken dat hij gekocht heeft van een onbetrouwbaar persoon, zal hij zeggen: „In mijn ogen is hij wel betrouwbaar.” (RAV)

5. Als hij zegt dat hij het van die persoon gekocht heeft, want dat is te controleren.

6. De agent.

7. Naar die aangewezen persoon.

8. Tegen de opdrachtgever.

9. **Dan wordt hij niet geloofd** – Want hij was niet gerechtigd van een ander te kopen (RAV).

Vit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 46

De uitneembare menora

De Geleerden hebben verboden om op Sjabbat een kandelaar, die uit onderdelen bestaat en uitneembaar is, te verplaatsen, want hij kan makkelijk uit elkaar vallen en dan zou men ertoe komen hem weer in elkaar te zetten, hetgeen verboden is wegens de overtreding van de *melacha makkè bepattiesj* [het geven van de laatste

klap – de ‘finishing touch’]. Dit verbod geldt ook voor een kandelaar die uit één stuk bestaat, maar die gegroefd is, zodat hij eruit ziet alsof hij uit onderdelen bestaat. Wanneer het verplaatsen daarvan niet verboden zou zijn, zou een oppervlakkige toeschouwer kunnen denken dat het een uitneembare kandelaar is en dat die verplaatst mag worden. Dit verbod geldt zelfs voor een kandelaar die nooit gebruikt werd. Maar R. Jochanan meent dat dit verbod niet geldt voor een kleine, draagbare kandelaar met groeven, want kleine kandelaars zijn doorgaans gemaakt uit één stuk en men zal niet denken dat hij uitneembaar is.

R. Jochanan volgt altijd een anonieme Misjna

De Gemara stelt dat Rabbi Jochanan zegt dat de halacha altijd een anonieme Misjna volgt en ook dat R. Jochanan in de discussie tussen Rabbi Jehoeda en Rabbi Sjim'on over *moektse*, de definitie van Rabbi Jehoeda volgt. Een anonieme Misjna uit traktaat *Kelieim* 18:2 zegt o.m. dat men een wiel van een wagen, waar *bein hasjemasjot* geld oplag, maar nu niet meer, mag verplaatsen. Kennelijk is deze Misjna volgens Rabbi Sjim'on, en als R. Jochanan zegt dat de halacha altijd volgens een anonieme Misjna gaat, volgt hij kennelijk R. Sjim'on en niet R. Jehoeda. De Gemara concludeert dat we de Misjna zo moeten lezen dat er staat dat als er geen geld op het wiel gelegen had *bein hasjemasjot*, dan mag men het wiel op Sjabbat verplaatsen.

Een kwestie van respect

We hebben gezien dat R. Jochanan R. Jehoeda volgt maar R. Jehosjoea zei dat de halacha R. Sjim'on volgt. R. Abahoe was een leerling van zowel R. Jochanan als van R. Jehosjoea ben Levi. Als hij op Sjabbat op bezoek was bij R. Jochanan, raakte hij de uitgedoofde kandelaar niet aan, maar als hij op bezoek was bij R. Jehoesjoea ben Levi, verplaatste hij de uitgedoofde kandelaar. Waarom deed hij dat? R. Abahoe meende dat de halacha R. Sjim'on volgde en dat dus een uitgedoofde kandelaar niet *moektse* is, dus als hij bij R. Jehosjoea ben Levi op bezoek was, die daar net zo over dacht, verplaatste hij de kandelaar. Maar als hij bij R. Jochanan op bezoek was, die meende dat een kandelaar, die tijdens *bein hasjemasjot* gebrand heeft, *moektse* blijft, raakte hij de kandelaar niet aan, uit respect voor zijn rebbe.

Stenen zijn altijd *moektse*

Rav Avia meende dat de halacha R. Sjim'on volgde en dat men zelfs een uitgedoofde, stinkende petroleum-lamp mag verplaatsen op Sjabbat, want, zo stelt hij, ieder voorwerp dat gebruikt kan worden voor iets, dat is toegestaan, hoe onwaarschijnlijk ook, is niet *moektse*.

Daf 46b

Maar stenen zijn geen gebruiksvoorwerp en kunnen nergens voor gebruikt worden (dan voor de bouw, hetgeen op Sjabbat verboden is) en die zijn dus altijd *moektse*.

Iets wat men niet verwacht te kunnen gebruiken op Sjabbat is *moektse*

Overgebleven olie van een uitgebrande Sjabbatlamp is *moektse*. Rabbi Sjim'on staat het toe te gebruiken, want men verwacht dat de lamp uitgaat. Maar als men niet verwacht dat de lamp uit zal gaan en hij gaat toch uit, dan is het ook volgens R. Sjim'on verboden, net zoals een *bechor* dat een *moem* [gebrek] krijgt op Jom Tov niet geslacht mag worden op Jom Tov. Een *bechor* mag niet geslacht worden, maar moet geofferd worden. Als hij een blijvend gebrek heeft, mag hij wel geslacht worden. In dit geval was de *moem* niet bekend vóór Jom Tov en was het dier dus niet voorbereid om te worden geslacht, dus mag men het niet slachten op Jom Tov.

Nedariem op Sjabbat

Een *neder* [plechtige belofte, een soort eed] kan geannuleerd worden door een gespecialiseerde Rabbijn of door een *beit din* van drie leken, wanneer degene die de *neder* gemaakt heeft, duidelijk maakt dat hij de *neder* nooit gemaakt zou hebben als hij de consequenties daarvan geweten had, maar dat mag niet op Sjabbat, tenzij de opheffing van de *neder* ten behoeve van Sjabbat is. Een echtgenoot heeft ook de bevoegdheid om de *nedariem* van zijn vrouw te annuleren, volgens Tora, maar alleen op de dag dat hij van de *neder* hoort. Daarom mag een man, die op Sjabbat hoort dat zijn vrouw een *neder* maakt, die *neder* wel annuleren op Sjabbat, want als hij dat niet zou mogen, zou hij de *neder* nimmer meer mogen annuleren.

Een *neder* maakt niet *moektse*

Wanneer iemand een *neder* maakt vóór Sjabbat, dat hij een bepaald voedsel niet eten zal en gedurende Sjabbat wordt de *neder* geannuleer [hetzij door de echtgenoot, hetzij door een *Chacham* omdat het ten behoeve van Sjabbat is], dan is het desbetreffende voedsel niet *moektse*, want men verwachtte vóór Sjabbat

[en tijdens *bein hasjemasjot*] reeds dat de *neder* kan worden opgeheven, want Rav Pinchas heeft gezegd dat iedere vrouw die een *neder* maakt, dat doet in de veronderstelling dat haar man de *neder* zal annuleren [en dat zij het voorwerp toch mag hanteren of eten op Sjabbat].

Waarom een brandende lamp niet verplaatst mag worden

Op daf 44a hebben we geleerd dat R. Sjim'on het toestaat om een uitgedoofde lamp op Sjabbat te verplaatsen. Waarom verbiedt hij een brandende lamp te verplaatsen? De Gemara veronderstelt aanvankeijk dat de reden hiervoor is, dat door het verplaatsen de lamp uit kan gaan. Maar dat kan niet de reden zijn, want dat zou een onbedoelde nevenwerking van het verplaatsen zijn, en volgens R.Sjim'on is een onbedoeld verboden neveneffect niet strafbaar. Vervolgens veronderstelt de Gemara dat de reden voor het verbod om een brandende lamp te verplaatsen is, omdat het uitdoven ervan een verbod van Tora is, en dat Rabbi Sjim'on daar streng in is, en dat hij alleen soepel is met onbedoelde neveneffecten als iets een verbod van de Rabbijnen is. Maar ook deze veronderstelling wordt verworpen, want een Misjna in *kelaim* zegt dat R. Sjim'on het toestaat dat een klenenverkoper zijn *sja'atnez*-handelswaar over zijn schouder mag dragen, zolang hij dat niet doet om zich tegen de zon of de regen te beschermen. *Sja'atnez* is een verbod van Tora en toch staat R. Sjim'on dit toe, ondanks dat de handelaar er als onbedoeld bijeffect toch enig profijt van heeft.

De Gemara concludeert dat de reden waarom het verboden is om een brandende lamp te verplaatsen, is omdat de lamp de basis is voor de *moektse* vlam.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 9: REGELS VOOR DE TSIETSJET (vervolg)

44. De Tora schrijft alleen voordat men *tsietsiet* moet maken aan een vierhoekig kleed, iets dat men op Sjabbat niet kan doen. Tora verbiedt niet het dragen van een kledingstuk zonder *tsietsiet*. Het dragen van *tsietsiet* op Sjabbat is alleen een voorschrift van de rabbijnen¹. Wanneer men op Sjabbat in de synagoge komt en ontdekt dat een van de *tsietsiet* van het *talliet* onbruikbaar is geworden en men kan geen andere *talliet* lenen en men schaamt zich om zonder *talliet* te zitten, dan, omdat men die dag niet in staat is een andere *tsietsiet* te knopen, mag men vanwege de eer van een mens het *talliet* zo omdoen, want de eer van een mens gaat boven een voorschrift van de rabbijnen². Men maakt er echter geen beracha over. Dit heeft alleen betrekking op die situatie waar men vóór Sjabbat niet wist dat het onbruikbaar was. Maar als men wel vóór Sjabbat wist dat het onbruikbaar was, dan mag men er zich niet mee kleden, want hij had het de vorige dag kunnen repareren. Wanneer men dit vóór Sjabbat wist, maar vergat kosjere *tsietsiet* te bevestigen, wordt men niet gestraft en hoeft men zijn *talliet* niet af te leggen.³ Op werkdagen moet men een *talliet* met onbruikbare *tsietsiet* afleggen. Maar ook het kleine *talliet*, wanneer men in de synagoge ontdekt dat de *tsietsiet* onbruikbaar zijn, hoeft men dat niet af te doen omdat zo iets uiterst beschamend is. Hij moet dan zich wel verwijderen en naar huis gaan of ergens anders heen om het te herstellen, want hij overtreedt dan een gebod van Tora⁴.

45. Wie een kledingstuk aantrekt dat *tsietsiet* moet hebben, zonder dat ze er aan zitten, die overtreedt een positief gebod. Daarom moet men er opletten dat bij die kledingstukken die zodanig gemaakt zijn dat ze vier hoeken hebben, dat men er een hoek van afsnijdt zodat die rond wordt. Maar als men de hoek dubbel vouwt en vastnaait, opdat het rond lijkt, dan helpt dat niet, want alles wat er niet van is afgesneden, hoort nog bij het kledingstuk. Maar wanneer men de hoek naar binnen vouwt en zodanig vast naait, dat er niets meer van te zien is, zoals kleermakers het doen, dan is het wel goed en hoeft men er geen *tsietsiet* aan te maken⁵.

46. De straf is groot voor wie het voorschrift van de *tsietsiet* overtreedt. Maar wie het voorschrift van de *tsietsiet* nauwkeurig uitvoert zal de verdienste hebben de *Sjechina* te aanschouwen.⁶

Bronnen van de halacha

1. M.B. 13:9

2. M.B. 13:9

3. M.B. 13:13

4. M.B. 13:16

5. *Béoeer Halacha* 10:3, begin woorden: „*lo niftera*”

6. Sj.A. 24:6

Het verbod op Lasjon Hara – Kwaadspreken

Op basis van het Boek Chofets Chajiem

Hoofdstuk drie – Lasjon Hara in aanwezigheid van het onderwerp (deel 2)

5. Schade veroorzaken zonder iets negatiefs te zeggen

Zelfs als de woorden van de spreker in het geheel geen negatieve informatie bevatten, maar ten gevolge van zijn woorden wordt het onderwerp van gesprek toch beschaamd gemaakt, ook dan maakt men zich schuldig aan het spreken van Lasjon Hara. Als dit resultaat de bedoeling van de spreker was door net te doen alsof hij de identiteit van het onderwerp niet onthult, dan wordt dit „Lasjon Hara beTsinaa” genoemd, verborgen Lasjon Hara. Een voorbeeld hiervan zou kunnen zijn:

Een groepje arbeiders is aan het werk, maar meneer van Leeuwen had die ochtend geen zin om vroeg op te staan en is niet op zijn werk verschenen. Zijn collega's spreken af hem „erbij te lappen” en een van hen vraagt aan zijn buurman: „Wat heb je afgelopen zondag gedaan?” en de ander antwoordt: „Ik was naar de diertuin, we hebben de Leeuwen bekeken.” Als de voorman dat hoort, realiseert hij zich dat meneer van Leeuwen afwezig is en hij besluit hem een boete te geven wegens onrechtmatig werkverzuim.

Dit is Lasjon Hara beTsinaa. De naam van meneer van Leeuwen werd niet genoemd en de bedoelde schade werd ook niet expliciet geuit, maar de bedoeling was wel om schade te berokkenen. Daarom is het toch Lasjon Hara.

6. Onschuld veinzen bij het verspreiden van Lasjon Hara

Er zijn nog veel meer manieren waarop Ba'alei Lasjon Hara (gewoonte Lasjon Hara-sprekers) hun informatie overbrengen door middel van verkeerde interpretatie en misleiding. Bijvoorbeeld als men in het openbaar aan iemand vraagt waarom hij de afgelopen Sjabbat niet in sjoel was, zogenaamd belangstellend informerend of hij wel gezond was, waarop de ander moet bekennen dat hij uitgeslapen had, waardoor hij zich beschaamd voelt. Een dergelijke „onschuldig” uitgelokte mededeling is dan Lasjon Hara.

7. Lasjon Hara zonder schadelijk effect

Ook wanneer geen schade wordt toegebracht aan het onderwerp van het gesprek, bijvoorbeeld wanneer de luisteraar de informatie die hem verteld wordt niet gelooft, of wegens een andere reden, dan nog is hier sprake van Lasjon Hara. En zelfs als de spreker van te voren inschat dat zijn informatie geen schade zal veroorzaken, dan toch is het verboden om negatieve informatie over iemand te vertellen. Bijvoorbeeld:

Sjlomo woont in Amsterdam en vertelt aan zijn vriend daar iets negatiefs over Jossi, die in Israël woont. Hij denkt dat hij daarmee Jossi geen schade berokkent, want Jossi zal het toch nooit te horen krijgen.

FOUT! Dit is Lasjon Hara en verboden.

Een ander voorbeeld:

Batja vertelt aan haar vriendin iets negatiefs over haar collega-ambtenaar bij het ministerie en vertelt erbij: dit is geen Lasjon Hara, want als ambtenaar kunnen ze haar toch niet ontslaan.

FOUT! Dit is Lasjon Hara en verboden.

8. Het gebod om iemand het voordeel van de twijfel te geven

Het is belangrijk dat men nog een ander basisbegrip kent met betrekking tot Lasjon Hara.

Als men iemand iets ziet doen of hoort zeggen, ongacht of het iets is betreffende Bein Adam L'Makom (iets dat de verhouding tussen de mens en G-d betreft) of iets betreffende Bein Adam Le-chavero (tussen een mens en zijn medemens), en het is mogelijk om de uitspraak of de daden gunstig te beoordelen, en de persoon in kwestie is een *jirei Elokiem* [een G-dvrezend mens], dan zijn we verplicht om hem het voordeel van de twijfel te geven, zelfs als het logischer lijkt om het negatief te interpreteren. Een voorbeeld:

Levi, een zeer vroom man, zegt tegen Re'oeveen, zijn schuldeiser, dat hij momenteel onmogelijk zijn schuld kan betalen. Maar als ze samen op de bus stappen en Levi zijn kaartje aan de buschauffeur betaalt, ziet Re'oeveen dat Levi een portefeuille vol bankbiljetten bij zich draagt. Re'oeveen moet veronderstellen dat dit geld niet van Levi is of dat hij iets heel belangrijks moet gaan betalen. Re'oeveen mag niet rondvertellen dat Levi zijn schulden niet op tijd afbetaalt. Dat is Lasjon Hara.

Als iemand een „beinoni” (een middelmatig persoon) is, die in het algemeen zeer zorgvuldig is met het vermijden van zonden, maar wel eens faalt, en zijn gedrag kan op twee manieren worden uitgelegd, dan moet men hem gunstig beoordelen. Anders overtreedt men het Tora-gebod (Wajjikra 19:15): „Beoordeel je medemens rechtvaardig,” en bovendien spreekt men dan Lasjon Hara.

Wegwijzer voor ons gebed

HOOFDSTUK EEN

(vervolg)

Gezegend is Hij die sprak

Baroech Sjè-amar

Geprezen die sprak en de wereld was er. Geprezen is Hij.
 Geprezen die het oerbegin maakte.
 Geprezen die zegt en doet.
 Geprezen die besluit en uitvoert.
 Geprezen die zich ontfermt over de aarde.
 Geprezen die zich ontfermt over de schepselen.
 Geprezen die hen, die ontzag voor Hem hebben, rijkelijk beloont.
 Geprezen die tot het oneindige leeft en voor altijd bestaat.
 Geprezen die verlost en redt.
 Geprezen Zijn Naam.
 Geprezen, U, Eeuwige, onze God, Koning van de wereld, God, barmhartige Vader, door Zijn volk bezongen met lofliederen, met hulde en lof vermeld in de taal van hen die Hem in liefde dienen.
 Met de liederen van Uw dienaar David willen wij, Eeuwige, onze God, Uw lof verkondigen, met huldigungsgezangen willen we uiting geven aan Uw grootheid, willen we Uw onovertroffen roem vermelden, Uw Naam in herinnering brengen en Uw koningschap verkondigen, Koning! God! De Enige die altijd levend blijft. Een Koning, wiens Naam tot in de verste toekomst met hulde en roem wordt vermeld.
 Geprezen, U, Eeuwige, Koning die met prijzende lofliederen bezongen wordt.

Uit de Siddeer van J. Dasberg

Historische achtergrond – מקורות

De *Psoeiki DeZimra* beginnen met de openings-beracha *Baroech SjèAmar*.

De oorsprong van deze beracha is niet duidelijk, maar hij vindt zijn oorsprong in de tijd van het neo-Perzische Imperium van Babylonië, volgens het *Sefer Hajoechsien* (Rav Schwab over Gebed). De *Or Zaroea*¹ dateert dit gebed uit de tijd van de Mannen van de Grote Vergadering (*Ansjei Knesset Hagedola*), die deze beracha vonden in een Hemelse aantekening, met de 87 woorden van *Baroech Sjè-amar*.

Dit gebed spreekt over Hasjems lof op een overvloedige wijze. Het wordt onmiddellijk gevolgd door een collectie van verzen uit de Psalmen, die het leeuwendeel van de *Psoeiki deZimra* vormen en de *Psoeiki de Zimra* worden afgesloten met de beracha *Jisjtabach*.

¹ Or Zaroea – R. Jitschak ben Mosjé uit Wenen. Geboren: Bohemen, Duitsland, ca. 1180; overleden: Wenen, Oostenrijk, ca. 1250. Halachisch codificeerder. Leerling van R. Jehoeda haChasied, Ra'avja en de Rokeach. Auteur van Or Zaroea [Een licht heeft geschenen], een halachische gids voor godsdienstige maar niet burgerlijke en strafwetten, met uitgebreide aantekeningen en voetnoten zowel als informatie over het Joodse leven in zijn tijd. Eén van zijn leerlingen was de befaamde Maharam van Rottenberg.

Aanduiding – רמז

Baroech Sjè-amar bevat 87 woorden. Het vers (*Sjier Hasjiriem* [Hooglied] 5:11) *פז ראשו כהם פז Rosjo kettem paz* (Zijn hoofd [of „openingswoorden”] is als het fijnste goud) is hier een aanwijzing voor – het woord *פז PaZ* heeft de getalswaarde van 87. *Rosjo* – het openingswoord van het dawwenen, is de *Psoekei deZimra* en de letters *PaZ* vormen de beginletters van *Psoekei deZimra* – פסוקי דזמרא.

De beracha *Baroech Sjè-amar* komt overeen met de onuitspreekbare Naam van Hasjem van *Hawaja*², de Naam die een aanduiding voor de Schepping weergeeft. Er zijn 10 van dergelijke aanduidingen, ieder begint met het woord *baroech* (gezegend).

Het woord *Wehaja* van *Baroech Sjè-amar* heeft dezelfde letters als *Hawaja*, de letters van het Tetragrammaton.

De 10 beschrijvingen van Hasjems grootheid corresponderen ook met de tien uitspraken van Hasjem tijdens de Schepping.³

De 16 draden en 10 knopen aan de twee *tsietsiet* (kwastjes) die we tijdens het uitspreken van *Baroech Sjè-amar* in de rechterhand nemen, tellen samen 26, hetzelfde getal als de letters van de onuitspreekbare Naam van Hasjem, de basis van *Baroech Sjè-amar*.

² Het **Tetragrammaton**, dat *Joed–Kee–Wav–Kee* gespeld wordt (waarbij *Kee* voor de Hebreeuwse letter *Hee* staat, maar wij spreken de Naam niet uit zoals die gespeld wordt en wij spreken ook de spelling van de letters niet uit).

³ Sjbalei Haleket.

Inzicht in Parasjat Masei

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:

Dit zijn de reizen van de Israëlieten, die uit Egypte trokken, volgens hun legers, onder leiding van Mosjé en Aharon (Bamidbar 33:1).

Het woord „*ele*” – [dit zijn] – lijkt overbodig. Er had kunnen staan: „De reizen van de Israëlieten.” Echter, behalve de Egyptische ballingschap hebben de Joden nog meer ballingschappen te leiden gehad onder vier rijken: Edom/Rome, Medië/Perzië, Babylonië en het Grieks-Syrische rijk, in het Hebreeuws:

אדרם – מדי – בבל – יון.

De eerste letters van de eerste vier woorden *אלה מסעי בני ישראל* – *ele masei bnei Jisraël* – Dit zijn de reizen van de Israëlieten – zijn dezelfde als de beginletters van deze vier koninkrijken, onder wie de Joden na de Egyptische ballingschap geleden hebben.

Bovendien bevatten de vier openingswoorden van deze parasja niet alleen een aanwijzing voor die ballingschappen, maar ook voor hun redders en voor de uiteindelijke verlosser, de *masjiach*. De beginletters van de woorden *ele masei* – *אלה מסעי* – zijn een א [*alef*] en een מ [*mem*], een aanwijzing voor de verlossers. De verlossing uit Egypte gebeurde door Aharon en Mosjé (משה en אהרן). De redding van de uitroeiing in de dagen van Ahasjverosj vond plaats door Ester en Mordechai (מרתה en מרדכי), en de uiteindelijke verlossing, waarna er geen ballingschap meer zal zijn, zal komen door middel van Eliahoe en Masjiach (משיח en אלהו).